

Romano hangos

15re

ROMSKÝ HLAS – ČTRNÁCTIDENÍK ROMŮ V ČESKÉ REPUBLICE

ROČNÍK 21 • ČÍSLO 7 • VYŠLO 1. ČERVENCE 2019

zprávy

PRAHA – Zpráva, že šestnáctiletou dívku z Terezína u Lukavce na severu Čech měl údajně znásilnit Afričan vyhoštěný z Německa, vyvolala spor mezi předsedou SPD Tomiem Okamurou a Českým rozhlasem. Okamura osočil redaktorku Českého rozhlasu Zdeňku Trachtovou, že na něj jen útočila. Pod jeho facebookovým profilem se začaly šířit nenávistné komentáře, které redaktorce přejí, aby byla znásilněna skupinou Afričanů. „Co je to za Cundu. Tady tu kachnu by si mělo vypůjčit tak alespoň pět těch hodných migrantů s třicetcentimetrovými ptáky. A asi by mluvila jinak,“ napsal například Kamil Cerný. „Deset takovejch negrů na tebe! Hned bys přestala blbě žvanit,“ přisadil si František Kotrba.

z obsahu

Téma čísla:

Ghettofest

Tomáš Ščuka:

Nejdůležitější je zdraví
strana 3

Lavutara

Primáš Marek Balog a jeho
hosté z Budapešti

strana 4

Nadávky v cukrárně

Životní zkušenost
naší čtenářky

strana 6

Letenskou pláň zaplnilo na čtvrt milionu lidí. Žádali demisi Babiše a čistou politiku

V neděli 23. června se na Letenské pláni v Praze podle odhadu mobilních operátorů sešlo necelých tři sta tisíc lidí. Šlo tak o největší demonstraci od roku 1989 u nás. Hlavním důvodem setkání tak velkého množství lidí je trestně stíhaný premiér Andrej Babiš. Jeho snaha ovládnout česká ministerstva, po-

tažmo soudnictví včetně státního zastupitelství, se nelíbí lidem, kteří vyšli vyjádřit svůj spravedlivý hněv na Letenskou pláň. Pokojně protestující dav inspirovaný dědictvím Mahátmu Gándhího, Václava Havla a Karla Kryla požaduje konec spojenectví prezidenta Miloše Zemana, premiéra Andreje Babiše

a jimi nastrčené ministryně spravedlnosti Marie Benešové. Nová ministryně má totiž důležitý úkol – připravit zákon, na jehož základě by mohl být odvolán nejvyšší státní zástupce Pavel Zeman a vrchní státní zástupkyně Lenka Bradáčová, kteří mají na starosti spis trestně stíhaného premiéra Babiše.

Demisi!

Okolo čtvrt miliónu lidí požadovalo demisi premiéra, a tím i posun české společnosti od lži a nenávisti k původním hodnotám Sametové revoluce a ekologickému chování obecně. Na Letenské pláni

Pokračování na str. 2

Multižánrový česko-romský pouliční festival Ghettofest naplnil štěstím ulice brněnského „Bronxu“

Výměna parovodu, rozkopané a uzavřené silnice v kombinaci s tropickým horkem v ulicích tzv. brněnského Bronxu nakonec osmému ročníku festivalu Ghettofest neuškodily. Naopak. Díky promyšlenému programu na třech různých scénách si návštěvníci mohli užít skvělé zábavy. Roh ulic Hvězdová a Bratislavská připomínal pravý jamajský baš. Střídali se zde DJs, z jejichž lehkých rukou se linuly hiphopové rytmy a líbivé scratche. Na velkém podiu v parku Hvězdíčka vystoupili taková dinosauri alternativního rocku jako je kapela Čankišou nebo Please the Trees. Nejvíce lidí se ovšem pravidelně vyskytovalo v parku Eugena Horvátha okolo Romského střediska DROM.

Tance zde střídaly zpěv a zábava neslábla až do večera.

Velkou zajímavostí, kterou připravili organizátoři letošního Ghettofestu, byla akce Sochy pro Bronx. Vkusně naličení herci a herečky se buď procházeli Ghettofestem anebo jako například zamílovaný houslista a sběratelka kovošrotu jen zaujímal nehybnou pozici, ze které šel nejen mráz po zádech, ale také spousta informací, které ne každý uměl správně číst. Například příslušníci Policie České republiky se rozhodli legitimovat sochu prezentující nacisty označenou Židovku, která se svým jedním kufrem a hákovým křížem na zádech beze

Pokračování na str. 4

zprávy

CHOMUTOV – Osmatřicetiletý Petr Benda půjde za vraždu řidiče do dávky, který na chomutovském sídlišti najel do jednoho automobilu, na deset let do vězení. Rozhodl o tom pravomocně pražský vrchní soud, který zmírnil prvoinstanční verdikt z loňského dubna. Incident se stal 27. května 2017 kolem 3:00 v noci v Jirkovské ulici u bloku panelových domů. Zavražděný řidič byl Rom, podle soudu však vražda neměla rasový podtext.

CHANOV – Ve čtvrtek 13. června se v mosteckém Chanově konala druhá schůze komunitní skupiny. Jednání se zúčastnilo několik desítek lidí. Společně představili alternativní plán k návrhu vedení města postavit na okraji Chanova obytné kontejnery. Místní občané navrhli, že poničené panelové domy opraví sami obyvatelé sídliště. Město plánuje pro obyvatele Chanova vystavět modulové buňky podobné kontejnerům známým ze Vsetína – tzv. Čunkodomky. Na jejich stavbu by mělo čerpat státní dotaci z programu ministerstva pro místní rozvoj.

LEŽÁKY NA CHRUDIMSKU – Stovky lidí si v neděli připomněly památku obětí nacistického teroru v Ležákách na Chrudimsku. Osada byla 24. června 1942 vyhlazena z povrchu zemského a její obyvatelé zavražděni poté, co se Němci dozvěděli o napojení zdejších statečných obyvatel na domácí odboj. Vyhlazení Ležáků bylo mstou za atentát na říšského protektora Reinharda Heydricha, pouhé dva týdny po vyhlazení Lidic.

PRAHA – Vydavatelé projevů nacistického diktátora Adolfa Hitlera jsou definitivně zproštěni obžaloby. Nejvyšší soud (NS) odmítl nesouhlasné dovolání nejvyššího státního zástupce Pavla Zemana a výrok zpřístupnil na úřední desce. V minulosti NS Zemanovi vyhověl a vrátil kauzu státnímu zástupci k došetření. Do případu se však letos vložil Ústavní soud (ÚS) a napodruhé už NS zprošťující verdikt potvrdil. Právě tím, že jde o historický dokument, argumentovali vydavatelé a editoři knihy Adolf Hitler Projevy i dalších podobných titulů. Je to třaskavina, avšak vynikající obchodní příležitost, řekl osvobozený vydavatel Pavel Kamas novinářům v březnu po rozhodnutí ÚS. Nejde prý o projev sympatií k nacismu. „Knihy vypovídají o jisté době, která skončila, nic víc, nic méně,“ uvedl Kamas.

Vzpomínka na Milenu

Nedávno by oslavila své narozeniny největší romistka a přítel romského národa Milena Hübschmannová.

Je tomu více než třicet let, kdy jsem se s Milenou seznámil. Byla to ona, kdo ve mně probudil lásku k mateřské řeči. Tenkrát jsem jí napsal v českém jazyce děkovný dopis za to, jak hezky o nás psala a mluvila, s respektem a úctou k Romům. Záhy mi odepsala, ale romsky. Zpočátku jsem byl překvapený, nikdy jsem romštinu neviděl a nečetl, neučil jsem se ji nikde ve škole, nicméně jsem posléze lehce pochopil její význam... Jak snadné bylo rozumět těm slovům, které vycházely ze srdce.

Po revoluci v roce 1989 jsme se již osobně setkávali nad romskými texty a vyprávěními romských autorů, které právě Milena oslovovala a povzbuzovala. Spolupracovala s námi na tvorbě romských novin a časopisů – Romano kurko, Lačo lav, Gendalos a dalších. Stále nám kladla na srdce: „Mluvte a pište romsky, romština je nesladší řeč, máte ji v srdci.“

Milena byla a dlouho zůstane v mém srdci. Vzpomínám si na dobu, kdy jsme společně s její Škodovkou navštěvovali romské rodiny na Slovensku. Vždy dbala na to, abychom k nim nešli naprázdno, vždycky nakoupila dětem nějaké sladkosti, ženám nějaký dárek.

Spolu s ní do romského obydlí jako by vstoupilo sluníčko, prokazovala jim velkou úctu a respekt. I Romové ji měli rádi. Říkávala: „Nepřišla jsem vás poučovat, přišla jsem se od vás učit. Máte bohatou kulturu a krásnou řeč.“

Milovala romský národ, byla, byť nepatřila k Romům, jednou z nás.

Mileno, děkujeme za všechno.

Sbohem. **Janko Horváth, foto: archiv Muzea romské kultury**

(romská verze je na straně 7)

www.romea.cz

informační portál o světě Romů

Letenskou pláň zaplnilo...

Dokončení ze str. 1

Radek Banga vyzval dav, aby „udělal pořádný bordel“ nebo-li pořádný šum.

v Praze protestovali Romové i majorita, kterým není lhostejný osud České republiky a budoucnost jejich dětí. Romano hangos se tímto připojuje k požadavkům organizátorů demonstrace Milion chvil pro demokracii a k protestujícím na Letenské pláni. Věříme, že hlavním demiurgem xenofobních nálad a nenávisti je prezident Miloš Zeman a jeho hlavním spojencem v otázkách podvodů a podřívání české demokracie je právě úřadující premiér Andrej Babiš.

Nejsme hrstka!

Vedle Zdeňka Svěráka, Bary Baskové a mnoha dalších významných osobností vystoupil i Radek Banga. „Nejsme jen hrstka!“ řekl směrem k plné Letné frontman skupiny Gipsy.cz. „Dnes mám jen jedno jediné přání, abysme byli jako jeden hlas a na deset vteřin udělali takový bordel, ať nás ten kazisvět pořádně slyší!“ pokračoval v projevu Banga. Reakcí byl okamžitý hluk davu. Na otázku, jak se cítí, odpověděl po svém proslovu: „To bylo neskutečné! Cítím z těchto lidí sílu a obrovskou energii!“ Na svém účtu na sociální síti další den napsal, že lidi na Letenské pláni spojovala „...lásky k bližním, lásky k domovu a lásky k přátelům. Je to úcta k hodnotám.“

Demonstraci pořádal spolek Milion chvil pro demokracii, v jehož čele stojí mladý aktivista Mikuláš Minář. Andrej Babiš se již v minulosti demonstracím pořádaným tímto spolkem na Václavském a Staroměstském náměstí vysmíval a doporučoval, aby se Minář zúčastnil příštích voleb. Mikuláš Minář v neděli veřejně prohlásil, že spolek se nebude přetvářet v politickou stranu a zůstane ryze občanským hnutím, které považuje střet zájmů Andreje Babiše a jeho dotační podvody za nepřipustné. Další demonstrace je naplánovaná na 16. listopadu 2019. Každý z nás ale musí být neustále ve střehu a pečlivě sledovat kroky námi zvolených mocných.

text a foto: Sabir Agalarov

Zdeněk Svěrák s organizátorem demonstrace Mikulášem Minářem

Nejdůležitější je zdraví

Mediátoři podpory zdraví osob ohrožených chudobou a sociálním vyloučením pro JMK

Dne 19. června proběhla na krajském úřadě Jihomoravského kraje konference k podpoře zdraví osob ohrožených chudobou a sociálním vyloučením. Záštitu nad konferencí převzal hejtmán Jihomoravského kraje JUDr. Bohumil Šimek.

Cílem pořádání těchto krajských konferencí je informovat o celorepublikovém projektu Efektivní podpora zdraví osob ohrožených chudobou a sociálním vyloučením. Vytváření lokálních partnerství či navázání spolupráce se všemi zainteresovanými subjekty budou pak pro úspěch projektu klíčové.

V každém kraji vzniknou regionální centra podpory zdraví jako odborné základny pro realizaci nově vytvořených intervenčních programů. Důležitým článkem budou terénní intervence mediátorů zdraví s komunitou. Právě osvěta ve prospěch zdraví osob ohrožených chudobou a sociálním vyloučením představuje hlavní myšlenku celého projektu. V každém kraji působí regionální koordinátor, který má na starost svůj tým mediátorů a je také důležitým reprezentantem centra podpory zdraví.

Velmi pozitivní byl zájem účastníků konference. V panelu vystoupili odborníci a experti na sociální vyloučení, praktičtí lékaři, ale i komunální politici či zástupci krajské hygienické stanice. Neméně důležitými hosty byli i lidé z komunity, kteří s námi sdíleli osobní příběhy poukazující na bariéry a limity rovného přístupu. Právě rovný přístup k veřejným zdravotnickým službám není dnes v praxi zcela dodržen. Ač zákony a předpisy hovoří o garanci těchto základních služeb občanům, sociálně vyloučení lidé mívají často velmi špatnou zkušenost.

Osobně hodnotím vůli Ministerstva zdravotnictví, potažmo Státního zdravotního ústavu (realizátora projektu), řešit aktuální problémy početné skupiny našich obyvatel velmi kladně. Dle mého názoru by měla být oblast zdraví nedílnou součástí veškerých snah integračních politik sociálně vyloučených do společnosti.

Zdraví vnímám jako nejdůležitější část lidského života, o kterou je třeba pečovat. Pečovat způsobem, jenž umožní zvládat naše každodenní povinnosti, práci a úkoly bez větších problémů. Právě život v sociálně vyloučených lokalitách

představuje bariéry, o nichž nikdo z nás bez vlastní zkušenosti nemá ani tušení.

Dostupná zdravotní péče patří do veřejného servisu občanům. Pomůže-li tento projekt snižovat nerov-

nosti v péči o zdraví u některých více zranitelných skupin obyvatel, půjde bezesporu o pozitivní společenskou změnu pro nás všechny.

Tomáš Ščuka
foto: Sabir Agalarov

Na konferenci vystoupila vedoucí Centra podpory veřejného zdraví MUDr. Marie Nejdlá.

Koordinátorem projektu pro Jihomoravský kraj je Bc. Tomáš Ščuka.

komentář

Slovensko má první prezidentku

TOMÁŠ ŠČUKA

foto: Tomáš Benedikovič, Denník N

V minulých dnech proběhla v sousedním Slovensku slavnostní inaugurace Zuzany Čaputové do prezidentského úřadu. Náš nejbližší soused v Evropě se tak může těšit velmi pozitivní politické změně. Po dlouholetém vládnutí socialistů v čele s premiérem Robertem Ficem dala určitá část občanů v předešlých i nedávných prezidentských volbách jasně najevo, že si přeje obměnu politického prostředí.

Slovensko si tak již podruhé za sebou zvolilo za svého reprezentanta osobu bez politické minulosti, s chutí hájit práva všech svých občanů, s proevropským přístupem a ctěním všech demokratických hodnot a principů pro pěstování zdravé demokratické společnosti. Paní Čaputová vystřídala v prezidentském úřadu Andreje Kisku, jenž si během svého pětiletého období vybudoval pověst politika s demokratickým přístupem a ochotou hovořit o politicky méně atraktivních tématech. Ten také letos v dubnu převzal v Bruselu cenu od evropských Romů a Sintů za svůj dosavadní otevřený přístup k lidsko-právním tématům, zejména pak k Romům.

Mám-li za sebe hodnotit situaci u nás a na Slovensku, spatřuji výrazný rozdíl. Politické prostředí u nás totiž již několik volebních období není politicky vyvážené! Pokud si jako občané několik volebních období po sobě volíme do poslanecké sněmovny politické subjekty reprezentující anti-systém, extremismus či tendence mít pod kontrolou jedné osoby oblasti, které zaručují kontrolu vlády a námi zvolené zástupce, měl by přijít jasný veřejný nesouhlas od nás občanů!

Slováky bohužel z jejich občanské lhostejnosti musela probudit až loňská vražda slovenského novináře Jána Kuciaka. Ztráta života mladého novináře, který jen dělal svou práci, vyvolala silné emoce napříč společností. Hromadné protesty lidí spolu s odvahou někdejšího prezidenta Kisky, který se v dané chvíli vyjádřil k nutné obměně vlády premiéra Roberta Fica (pro mnoho pochybností a souvislostí), symbolizují hodnoty demokratické společnosti a způsob, jak zlepšovat stav věcí veřejných.

Velké uznání slovenským občanům za jejich rozhodnutí v prezidentských volbách. Je totiž nesporné, že Zuzana Čaputová naváže na práci svého předchůdce Andreje Kisky a ve svém úřadě bude sloužit všem občanům Slovenska. Naznačují to alespoň některé její projevy a kroky. Například po vyhlášení výsledků voleb veřejně poděkovala občanům vícejazyčně a nechyběla ani romština!

Před svojí inaugurací také představila své poradce, mezi nimiž budou i Romové. Nápomocní ji budou zejména v oblasti efektivnější integrace této národnostní menšiny na Slovensku.

Sečteno podtrženo, Slovensku upřímně gratuluji a zároveň i tiše závidím!

Zejména pak dnes, kdy český premiér i prezident zesměšňují hromadné demonstrace lidí volající po společenskopolitické změně. Neúnosná situace v podobě trestně stíhaného premiéra vyhání čím dál více lidí do ulic. Bohužel, naši vrcholní zástupci nejsou schopni žádné sebereflexe!

Ovšem zvolili jsme si je pouze a jen My! V zatím stále svobodných a demokratických volbách. Postupem času, kdy opakovaně sleduji obdobné výsledky nejrůznějších voleb u nás, se však roztám skeptickým.

Snad v brzké době zafunguje zdravý rozum...

Slovensko může být skvělou inspirací.

Primáš Marek Balog a jeho hosté z Budapešti nasadili vysokou laťku

Romská lidová hudba se časem dotváří i mění. Každá nová vzdělaná hudební generace ji posouvá na vyšší úroveň. Toto pozitivum přináší virtuozita, přednes, harmonie, akademické zpracování písní a nové hudební doprovody. Z romské lidové muziky se tak stává hudební fenomén, který je ve světě respektovaný i žádaný. Perfektním příkladem toho je primáš Marek Balog se svými hosty z Budapešti. Tato cimbálová kapela vystupovala 8. června v Muzeu romské kultury (MRK) v rámci výstavy Lavutara. Přinesla s sebou do Brna umění, radost, i nový hudební trend romské cimbalové muziky. Styl houslové hry primáše Marka Baloga vypovídal o vysoké umělecké virtuozitě, hudební hodnotě a estetické kvalitě. Marek věděl, že v hledišti jsou české i romské hudební osobnosti. Předváděl brilantní houslovou hru a nezapomínal ani na ostatní publikum. Hrál písně hezkých rytmtů, čardášů, které brilantně zdobil technickými variacemi. Hudbou unesení posluchači tleskali, zpívali i tancovali. Ostatní muzikanti zajišťovali doprovodnou i rytmickou sekci a posluchači je svými pobízivými výkřiky „hecovali“ k strhujícím výkonům a rytmice.

Bylo poznat, že hudbu a umění dostali jako dědictví od svých předků. Kapela hrála lidové romské písně v různých úpravách i světoznámé operetní melodie a židovské písně vázané k historii holokaustu. Hráli i lidové písně maďarských Romů, a protože tyto písně odpovídaly písničím československých Romů, publikum si s kapelou zpívalo. Z pódia zněly i známé operety od Emmericha Kálmána a světové přednesové skladby. Bylo příjemné slyšet nové hudební doprovodné styly, zejména u cimbalu, violy a kontrbasu. Kapela zahrála i celosvětovou romskou hymnu Dželem, dželem. Zajímavé bylo aranžmá této melodie. Z pomalého táhlého rytmu halgato přešla kapela do strhujícího čardášového rytmu a posluchači ocenili tuto změnu vřelým potleskem a pobízivým pokřikem. Muzikanti hráli v koncertním provedení i milostné a taneční písně.

Celkově se jejich repertoár dělil na několik hudebních žánrů: romský lidový folklor, opereta, vídeňská muzika a přednesové koncertní skladby rumunských, maďarských, židovských, jugoslávských a ruských skladatelů. Posluchači si mohli v paletě pestrého repertoáru vybírat a přijít si tak na své. Kapela hrála i písně československých romských autorů, například píseň Gizko, kterou složil brněnský písničkář Jan Buchač. Na nádvoří MRK zněly i písně skladatele Jožky Feča st. V jejich podání byl zajímavý i swing a následně i jazzové improvizace sólistů – housle, klarinet, cimbal a kontrabas. Muzikanti rozvíjeli muziku s důmyslnou hudební harmonií i sólovou instrumentální hrou, která přesahuje rámec lidové muziky 21. století.

Hudba, kterou vytvářeli, působila svátečně, byla mistrovská, vkusná, zajímavá a svým kulturním hudebním provedením vhodná pro všechny národy světa. Jejich univerzální repertoár byl propracovaný standardně i koncertně, bylo poznat, že muzika je jejich řemeslo, které jim přináší nejen radost, útěchu, ale i obživu. Muzikanti byli mistři svých nástrojů. Primáš Marek Balog hrál brilantně melodii a ostatní muzikanti zajišťovali mistrovsky propracovaný doprovod i rytmiku. Nástroje jim zněly libozvučně a bylo poznat, že pro muzikanty je to už samozřejmost. Hodnocení romské hudby dnes už podléhá stereotypům, ale u této kapely bylo předností umění, mistrovské ovládnutí nástrojů a také muzikantská rutina, virtuosita i souhra. V jejich hudbě se dalo poznat i štěstí, které během večera gradovalo. Muzika této kapely svým významem dnes už patří k vyspělé evropské hudební kultuře. Myslím si, že posluchači po tomto koncertu významným způsobem změnili názor na romskou cimbalovku a romské lidové muzikanty.

Geza Horváth

foto: Sabir Agalarov

Multižánrový česko-romský pouliční festival Ghettofest...

Dokončení ze str. 1

spěchu hledala svůj transport do koncentračního tábora. Zajímavou sochou byla malá holčička ztělesňující Svědomí bachaře. Malá dívka se neustále setkávala a rozcházela se svým zatčeným otcem. Tento zoufalý cyklus byl ukončen umístěním

dívky do okna káznice, odkud se mohla dívat na svého smutného otce z dálky. A on se mohl dívat na ni.

Výborná hudba a podmanivé tance, stánky s tradičním romským občerstvením, skvělá grilovačka, zmrzlina, skákací hrad pro děti a opravdu

velká spousta šťastných a usměvavých tváří. Tak vypadal letošní Ghettofest – důkaz toho, že mýty o Romech můžete rozbít jenom osobním setkáním s nimi. A právě o tom tento skvělý každoroční festival je.

text a foto: Sabir Agalarov

Skryté hvězdy na Ghettofestu: Ride for happiness v káznici

Letošní Ghettofest byl hlavně ve znamení hudebních hvězd, romských i neromských. Byla by ale chyba nevypíchnout dvě „hvězdy“, které nestály na stage v záři světla za nadšeného potlesku; jejich program probíhal nenápadně ve vnitřním traktu káznice. Svůj projekt Ride for happiness přivezli do Brna Lukáš a Karolina Mirga Daněk.

S Karolinou se známe od roku 2013, kdy jsme se poprvé setkaly v Bruselu na konferenci. Romku s bílou pletí z Polska, která nevypadala na první pohled vůbec jako Romka, bylo často slyšet a všechno, co řekla, dávalo smysl a bylo k věci. Jak jsem tehdy zjistila, byla jednou z vůdčích osobností evropského romského mládežnického hnutí sdruženého pod organizací TernYpe. Jejich cílem bylo donutit politiky a instituce akceptovat hlas mladých Romů, a to se jim skutečně podařilo. (Víc v příštím čísle Romano hangos, kde přineseme rozhovor s Karolinou Mirgou Daněk, pozn.red.)

Lukáš Daněk je pražský Rom, skater špičkové úrovně, který dvakrát dosáhl na titul mistra České republiky ve skateboardingu. S Karolinou jsou partnery od roku 2013, v roce 2014 se vzali a založili iniciativu Ride for happiness. Myšlenka je jednoduchá – učit jezdit na skateboardu nebo dát tu možnost i těm dětem, které by se k tomuto sportu jinak dostaly jen těžko. Jejich projektu se od té doby podařilo kromě skateboardů a know how přivážet do škol, dětských domovů, vyloučených lokalit nebo osad taky další umělce, radost z pohybu, zábavu a motivaci.

„Jezdíme po celé Evropě, byli jsme v Makedonii, působíme hod-

ně v Polsku, Čechách a na Slovensku. Děláme to z přesvědčení, že život každého může nabrat správný směr, když dostane podporu a motivaci.“ říká Lukáš, dvaatřicetiletý sympafák v kšiltovce se spoustou tetování. „Kdyby mně takto někdo pomohl v době, kdy jsem to potřeboval, znamenalo by to pro mě moc,“ dodává.

Svoje mládí strávil v jižních Čechách, kde s partou kamarádů objevili videa amerických skaterů a rozhodli se, že to „chtějí umět taky.“ Dalo jim to smysl života a Lukášovi skateboarding otevřel brány do úplně nového světa.

„Věnoval jsem tomu intenzivně čtyři roky a při prvním startu na mistrovství ČR jsem byl druhý, to bylo v roce 2004,“ vzpomíná na své začátky závodní kariéry. „Hned mě tehdy oslovili sponzoři a šlo to rychle. Začal jsem cestovat, naučil se jazyk, po dvou letech jsem byl mistrem ČR. Dneska už tolik závodně nejezdím, je to spíš o radosti a o tom, co předáváme s Ride for happiness. Naučit se to je ale hlavně o dvou věcech – trpělivosti a tom, jak moc to vlastně chceš,“ dodává.

Do Brna přijeli Lukáš s Karolinou na pozvání Muzea romské kultury, které letos v rámci Ghettofestu předvedlo skvělou dramaturgii, jak se zlatým hřebem celého festivalu, koncertem Marka Baloga, tak právě skateovým workshopem Lukáše Daňka v režii Ride for happiness. Na nádvoří káznice děti malovaly skateboardy a obrazy v barvách romské vlajky, červené, modré a zelené. Učily se jezdit od nejlepších, a to od těch nejmenších dětí až po kluky a holky, kteří už někdy na skatu stáli nebo si přinesli vlastní. Karolina s Lukášem dokonce na

místě rozdali desítky párů dětských tenisek značky Vans, které dostali jako přebytky, které by firma jinak spálila.

Ride for happiness slíbili účast i příští rok. Doufám, že až je na festivalu uvidíte vést workshop nebo užívat si festival, budete mít stejnou radost jako já. Za Ghettofest a to, kam dorostl, i za Karolinu a Lukáše. Protože jsou sice nenápadní, ale neuvěřitelně silný romský „power couple“.

Lukáš Daněk (*1987)

Je Romem po otci, narodil se v Praze. Závodně se věnuje skateboardingu od roku 2004. V roce 2014 založil se svou ženou, romskou aktivistkou Karolinou Mirgou Daněk projekt Ride for happiness. Se skupinou umělců a aktivistů realizovali na třicet projektů v různých lokalitách s mladými lidmi, jejich workshopy prošlo na 500 dětí, zúčastnili se například programu v rámci festivalu Khamoro v roce 2015. Svou iniciativu dělá při práci ve volném čase díky podpoře sponzorů jako je firma Vans nebo Restart Skateboards.

Karolina Mirga Daněk (*1984)

Pochází ze slavné romské rodiny Mirgů z Polska. Její otec Jan Mirga je jedním z prvních vysokoškolsky vzdělaných Romů v Polsku a je mj. autorem prvního romsko-polského slovníku. Jeho bratr a strýc Karoliny, Ondřej Mirga je přes sedm let Senior Advisorem v organizaci IHRU (International Holocaust Remembrance Alliance, prestižní mezinárodní organizace věnující se romskému holocaustu a jeho uctění.) Sestřenicí Karoliny je polská výtvarnice Małgorzata Mirga-Tas přezdívaná Gosha, její díla jsou i ve sbírkách Muzea romské kultury.

Karolina je organizátorkou festivalu Dikh he na bister (Podívej se a nezapomeň), který pořádá organizace TernYpe, jejíž je prezidentkou od roku 2016, u příležitosti Mezinárodního dne romského holocaustu v Krakově a Osvětimi. V prvním roce na místě dnešního památníku shromáždili 350 mladých Romů z celé Evropy a prostřednictvím kulturních akcí a pochodu upozorňovali na téma stále živého rasismu a anticiganismu.

Alica Sigmund Heráková
foto: Adam Holubovský

Vakeras romanes

paľikeriben
paľikeras le Devleske
vaš o dživipen
vaš o sast'ipen, kaj sam saste
vaš sako d'ives
vaš e famel'ija
vaš o kamiben
vaš e paťiv
vaš o dad, vaš e daj
vaš o čhave
Vaš savoro, so amen hin
u so amen des, Devla,
paľikeras Tuke.

poděkování
děkujeme Bohu
za život
že jsme zdraví
za každý den
za rodinu
za lásku
za úctu
za rodiče
za děti
Za vše, co máme
a co nám dáváš, Bože,
děkujeme Ti.
Janko Horváth

Modrá růže

Jednoho dne v zámecké zahradě vyrostla růže. A nebyla to růže ledajaká, byla totiž modrá. Ostatní růže se jí ale smály.

„Podívej se, jak vypadáš! Vždyť tebe si nikdo nebude chtít utrhnout!“

„Co je tohle za divnou barvu?“

„Jsi divná!“

Růže posmutněla. Proč se k ní ostatní chovaly tak ošklivě? Vždyť jim přece nic neudělala! Chtěla si s nimi povídat o tom, jak je v zahradě krásně a jak sluníčko pěkně hřeje, ale ostatní ji vůbec neposlouchaly. A tak byla modrá růže čím dál smutnější.

Večer, když slunce zapadlo a zahrada se ponořila do tmy, na nebi vyšel měsíc. Tu uslyšel tichý pláč. Rozhlédl se po zahradě, posvítit stříbrnými paprsky do každého kouta, až objevil krásnou, modrou růži, která tiše vzlykala.

„Copak se ti stalo?“ staral se.

„Nikdo mě nemá rád, Měsíčku,“ postěžovala si růže, „a to proto, že nejsem jako ostatní. Bojím se, že si mě nikdo nepřijde utrhnout.“

Měsíček se usmál. „Neplač, růžičko! Jsi krásná, mnohem krásnější než ostatní, protože jsi jiná. Určitě se někomu zalíbíš.“

„Opravdu?“ přestala plakat a dokonce se trochu usmála.

„Opravdu! Počkej a uvidíš,“ slíbil Měsíček a odplul zpátky na oblohu.

Když ráno vyšlo sluníčko, růže netrpělivě vyhlížela někoho, komu by se zalíbila. Kolem prošly spousty lidí, ale nikdo si ji nevšiml. Všichni trhali růže rudé.

Celý den se na ni nikdo nepodíval a ona znovu začínala být smutná. Tehdy ale uslyšela dívčí hlas.

„Tuhle chci!“

Než se nadála, někdo ji užil a podal do ruky princezně.

„Ty jsi ta nejkrásnější růže na světě!“ zvolala princezna a růže byla na jednou moc ráda, že je modrá.

Aleš. K. Jurášek

Folklórní večer na zámku

14. června od 18 hodin se na nádvoří zámku ve Staré vsi nad Ondřejnicí konal folklórní večer. Vystoupila cimbálová muzika Pramínky z Kopřivnice, cimbálová muzika Ondřejnica, romský taneční soubor Cikne Čave z Nového Jičína a folklórní soubor z Rumunska. Účinkující předvedli famózní a temperamentní umělecké vystoupení. K prodeji bylo také zboží s romskou tematikou MiVera a folklórní výrobky značky Cerečky. Nechybělo ani občerstvení. K večeru se lidé sešli u cimbálu a vytvořili společnou atmosféru celého večera a festivalu. Poděkování patří organizátoru festivalu a všem lidem, kteří mají vztah a úctu k lidové tradici. Děkuji!

Veronika Kačová

Nadávky v cukrárně

Je to už více než rok, ale těch pár minut má Nikola Bagárová stále živě v paměti. Návrat z oslav Mezinárodního dne Romů je dodnes nepříjemnou vzpomínkou i pro děti, jejich rodiče a učitele, kteří cestovali s ní. Po roce a půl se všichni konečně dočkali alespoň dílčího zadostiučinění.

V neděli 8. dubna 2018 cestovala paní Bagárová s žáky prvního stupně a učiteli zpět domů z oslav Mezinárodního dne Romů. „Pracuji jako romská asistentka na základní škole a tento výlet jsem zorganizovala jako odměnu pro dvanáct dětí s nejlepším prospěchem. Vzali jsme s sebou také dva učitele a rodiče dětí,“ vysvětluje paní Bagárová. Pro děti z malého města byl velký zážitek podívat se do Prahy a zažít dva dny oslav. Nepříjemný zážitek ale přišel těsně před odjezdem z hlavního města.

„Rozhodli jsme se, že jako tečku za celým výletem vezmeme děti do cukrárny,“ líčí jedna z učitelek. Od začátku si prý všímala obsluhy, která dávala svými pohledy najevo, že skupina Romů není v jejich podniku vítaná. Dávala si proto dobrý pozor, aby se děti chovaly slušně, všechny posadila ke stolům a postupně je posílala k pultu, aby si nakoupily dobroty. „Nechtěla jsem, aby se objevila sebemenší záminka k nějakému konfliktu,“ vysvětluje.

Problém nastal ve chvíli, kdy dvě dívky požádaly prodavačku, aby jim rozdělila vybraný zákusek na dva talíře. Prodavačka to velmi razantně odmítla. Dívky se proto zastala paní Bagárová. Na to začala prodavačka celé skupině nevybíravě a rasisticky nadávat. „Křičela na nás několik minut, že chceme pořád něco extra, že na nás celá republika pracuje a nám to není dost dobré. Padlo i něco o tom, že Romové by měli být vyhlazeni,“ vzpomíná jedna z dívek. Pro paní Bagárovou to byl jeden z nejhorších životních zážitků. „Byla to nepopsatelná bezmoc. Měla jsem o děti strach, protože jsem za ně byla zodpovědná. Nevěděla jsem vůbec, jak reagovat. Nejhorší na tom všem bylo, že se nás nezastal nikdo z celého podniku, který byl plný lidí,“ popisuje.

Děti ani nedojedly nakoupené dobroty a celá skupina z cukrárny co nejrychleji odešla. Celou cestu zpátky nikdo skoro nemluvil. „Cestou jsem přemýšlela, co teď. Celý život vedu děti k tomu, že je potřeba se bránit cestou práva a ne brát spravedlnost do svých rukou. Hned druhý den jsem zkontaktovala organizaci In Iustitia a začala řešit, co se dá dělat,“ vzpomíná Nikola Bagárová. Podávat trestní oznámení jí přišlo „příliš tvrdé“. Zkusila tedy nejprve vyřešit vše s vedením podniku. Stížnost, kterou poslala, byla ale vyřešena zcela formálně. „Ani se mi neomluvili, jen konstatovali, že se nic nepokázalo a prodavačka vše zapřela.“

Paní Bagárová tedy oznámila celou věc policii. Ta celou situaci prověřila a prodavačku obvinila z trestného činu hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob. Nyní ve věci rozhodl soud a ženě uložil za její chování podmíněný trest. „Nejde mi o to, aby byl někdo potrestaný. Chtěla jsem dosáhnout toho, aby soud konstatoval, že takové chování je u nás nepřípustné,“ vysvětluje paní Bagárová. Prodavačka se proti rozsudku odvolala, rozsudek tedy ještě není konečný. „Ať to dopadne jakkoliv, je pro mě důležité ukázat Romům, že si nemusí nechat všechno líbit a že i proti slovním urážkám se dá bránit. A to se povedlo.“ **Aurelie Balázová**

Hudba v rodině

Hudba má v romských rodinách pevné kořeny. Zní při rodinných obřadech, oslavách a událostech, uchovává a předává novým generacím rodinné tradice, udržuje romský jazyk a také přináší rodině obživu. Hudba vytváří v rodině pevné zázemí, vytváří příležitosti pro navazování muzikantských i přátelských vztahů a přináší rodině i lepší pověst a postavení ve společnosti. Hudba v rodině dětem vytváří prostor pro jejich duševní a tvůrčí rozvoj a motivuje je k dalšímu vzdělávání. Zúčastňují se zkoušek kapel rodinných příslušníků, a získávají tak zkušenosti s prací v kolektivu. Děti hrají před prvním publikem na svatbách a křtinách. Rodiče v dětech pěstují i závažný a hlubší vztah k jejich nástroji, k muzice a ke společnosti. Třeba v rodině Bagárových se rodí nový Mozart – klavírista Radek Bagár ml. Jeho otec Radek Bagár st. (profesionální muzikant a jazzový klavírista) vede svého syna ke klasické muzice. Už od útlého dětství ho dal do hudební školy studovat hru na klavír. Rodina se těší z úspěchu svého syna a široká umělecká brněnská veřejnost z reprezentace města na různých domácích i zahraničních soutěžích. Radek reprezentuje ZUŠ na veřejných koncertech školy a města, zejména vystoupeními na festivalu Brněnské klavírní mladí, v klavírních seminářích Brněnské konzervatoře a v rakouském Grazu ve Florentiner.

Romům sloužila v minulosti hudba i k jejich obživě, ale zánik hudebních agentur, zábavních podniků, tančiren a barů v době po sametovém převratu připravil profesionální romské hudebníky o práci. Stali se nezaměstnanými, rodina ztratila finanční zázemí a hudba jako zdroj obživy jim v jejich původních lokalitách už neposkytuje žádnou perspektivu. Mnozí hudebníci začali po převratu jezdit do zahraničí hrát v prestižních hotelích, kavárnách a barech, a tak finančně zabezpečují své rodiny. Někteří z nich jsou však odkázáni na provozování svého umění na ulici, kde působí jako pouliční muzikanti. Příležitost k obživě našli romští hudebníci také u samotných Romů. Přizpůsobili svůj hudební repertoár romské poptávce a pro jejich potřeby hrají na svatbách, křtinách, pohřbech, festivalech a jiných kulturních akcích. U Romů dělá muzikanta muzikantem i jeho hudební nástroj. Profesionální romští muzikanti vlastní většinou nástroje nejlepších značek a mistrů. Jejich nástroje se vyznačují kvalitou dřeva, práce, tónu, různých řezeb, ornamentu, intarzií a perleťových vykládání. Specifikou vynikajících romských muzikantů je styl a kultura doprovodné muziky, přednes, variace, improvizace a jejich muzikalita, vtip, technika, okamžitá pohotovost a vše, co vytváří pohodu, napětí a dobrou muziku. Hudební teoretické i praktické znalosti získávají Romové oficiálním vzděláváním na prestižních školách, ale i sebevzděláváním. Svůj talent rozvíjejí poslechem hudby, cvičením a hraním a jako vzory jim slouží jejich předkové a jiné významné romské a světové hudební osobnosti. **Gejza Horváth**

Make-up by Deni

Práce Denisy Kačové z Brna ukazuje, jak dokáže být člověk kreativní a pracovitý ve všech oblastech. Denisa se rozhodla proměňovat ženský vzhled, který je důležitý pro každou z nás. Poradí vám, jakou máte pleť a k tomu zvolí správné kosmetické produkty. V rozhovoru se také dozvíte mýty o líčení a další zajímavosti. Navštívit ji můžete na FB stránce: MakeupbyDeni a domluvit si s ní termín schůzky. Nabízí denní líčení, líčení na svatby a jiné.

Kdy ses rozhodla věnovat se líčení?

Dobrý den všem čtenářům Romano hangos. Co si pamatuji, tak mi bylo asi třináct let, když jsem začala sledovat na YouTube tzv. make-up tutoriály a začalo se mi to líbit. Každým dnem jsem se na ta videa dívala víc a víc, pak asi ve 14 letech jsem se začala líčit řasenkou, leskem na rty a máma mi strašně nadávala. V 15 letech jsem začala používat make-up, tvářenku a oční linky, holkám se to začalo strašně líbit a chtěly, abych je nalíčila. Od té doby mě to baví.

Jak tvoje práce vypadá?

Moje práce vlastně ani není práce, ale koníček, protože jsem maminka na rodičovské dovolené. Moje práce je, aby se ženy cítily krásné a sebevědomé, což jim někdy chybí.

S jakými produkty nejraději pracuješ?

Já mám ráda kvalitní kosmetiku, což ale neznamená, že se u mě nenajde i levná „drogerka“, té je tam taky dost. Když ke mně přijde zákaznice a chce poradit a nechce nic drahého, tak mohu doporučit dostupné produkty, a naopak.

Jak moc sleduješ trendy v kosmetice, přípravcích a procedurách?

Trendy, to je věčné téma. Některé mě baví víc, jiné zase méně. Vždy si na aktuálních trendech najdu něco, co mi přijde zajímavé a dá se využít v práci. V každém případě je důležité vcítit se do klientky, dobře ji odhadnout a pochopit.

Od kolika let doporučuješ dívkám se líčit a popřípadě jakou technikou a kosmetickými přípravky?

Já osobně si myslím, že ideální věk je 15 let. Nějaký lehký make-up, řasenka, tvářenka a lesk na rty, ale to je na každé slečně. Co se týče techniky, to je pokaždé jinak. Některá se líčí rukama, některá používá štětce nebo taky houbičku na make-up, já osobně využívám všechny varianty. :)

Kde pracuješ, kde tě můžou klienti najít?

Momentálně se se mnou klienti můžou spojit na telefonním čísle 774 049 424, e-mailu Kacovadejna@gmail.com, nebo přes FB stránku MakeupbyDeni, kde můžou zanechat zprávu a domluvíme se, zda přijdou ke mně domů nebo já přijedu k zákaznici.

V jakých cenách se pohybuje tvoje práce?

Moje ceny se pohybují od 700 Kč, za proměnu 1000 Kč, oslavy a jiné akce 1500 Kč, svatební líčení.

Jak jsi na tom ty, jak často se líčíš a od kdy ses líčila ty sama?

Já se začala líčit asi kolem 14 let, ale to bylo úplně minimálně, řasenka a lesk, pak časem jsem objevila make-up, tvářenku a linky. Ale teď to tak nehrotím, samozřejmě se nalíčím, když někam jdu, líbí se mi být upravená a cítit se fresh.

Co tě na práci kosmetičky baví a proč?

Práce vizážistky samotná, baví mě ta kombinace barev a všeho. Hned na další příčce jsou reakce mých klientek, to je k nezaplacení. A taky

vždy do své práce mohu dát něco ze sebe! To je na tom to nejkrásnější!

Co by měla zahrnovat běžná každodenní péče o pleť a jaké přípravky by neměly chybět žádné ženě?

Rozhodně je důležité začít čistěním pleti. Pravidelně ráno i večer, a to i za předpokladu, že přes den nebudete mít make-up. Co se týče přípravky na čištění, záleží na tom, jakou máte pleť, jestli suchou, mastnou nebo smíšenou, podle toho musíte vybírat čistící přípravky.

Jak jsou na tom romské ženy s pleť, s celkovým vzhledem, jak vnímáš jejich vzhled?

Romské ženy, podle mého názoru, na sebe hodně zapomínají, myslí si, že když mají manžela a děti, že život skončil a řeknou si, kvůli komu se mám upravovat. Někdy mám taky takovou náladu, ale jen někdy. Proto doporučuji romským ženám: Dbejte o sebe, upravte se, nemusíte se líčit, stačí hezky si učesat vlasy a péče o pleť, ta je nejdůležitější.

Určitě ne všechny, ale většina má co dohánět.

Jaké chyby podle tebe ženy často dělají?

Nejčastější chyba v péči o pleť je, že se ženy nalíčí a večer se neodlíčí, póry se ucupávají a pleť stárne, protože nedýchá.

Pak je to určitě špatná volba produktu, protože neznají svoji pleť.

Jaké jsou podle tebe nejčastější mýty, které kolují kolem péče o pleť?

Nejčastější mýtus je asi čím dražší krém, tím lepší. Není to pravda.

Větší vrstva krému pleť lépe vyživí. Krém se vždy nanáší lícem v tenké vrstvě a lépe se vstřebá, to si určitě pamatujte.

Mám akné, nemůžu nosit make-up. Kdepak, klidně si dejte, jen si dobře vyberte lehký a nedráždivý typ make-upu.

Co plánuješ do dalších dní, chystáš něco?

Určitě ano, chystají se nějaké spolupráce, ale nechci nic zakřiknout, tak si to radši nechám pro sebe, ať se máte na co těšit. Můžete mě sledovat na mojí FB stránce MakeupbyDeni a tam se dozvídat o novinkách. Do budoucna se mi snad podaří splnit si sen a vybudovat si krásný salonek, kde se ženy budou cítit krásné.

Děkuji za rozhovor, Vaše Deni. Rozhovor jsem dělala poprvé, tak snad jsem odpověděla hezky. :)

rozhovor vedla Veronika Kačová
foro: archiv Denisy Kačové

Make-up by Deni

But'i la Denisakri Kačová khatar Brna sikhavel pre kada, sar šaj avel o manuš kreativno the bu-t'akero andro savore seri. E Denisa peske kidl'as avri, hoj promeñinla le džuvl'enge o muja, savo hino perdal sakoneste baro. Phenela tumenge, savo muj tumen ehin, the pre kada tumen dela kosmetické produkti. Andro vakeriben tiž ginena pal o produkti the lengre mýty, the aver zaujimavost'i. Šaj pre late dikhen pre FB stranki: MakeupbyDeni, the šaj tumenge laha dovakeren pre ora. Ponukñinel sar pes te mal'inel pre sako džives, bijav the aver.

Kana chudl'al te kerel ka'l'a but'i? Lačo d'ives savorenge, ko ginen Romano hangos. So mange leperav, ta mange ehas dešutrin berš, kana chudl'om te dikhel pro YouTube make-up tutoriali the chudl'as pes mange oda but te pačisaľol. Sako d'ives pre kole videa dikhas dulones, paľis sar mange ehas dešuštar berš, man chudl'om te mal'inel la řasenka, leskoha pro vušta, the e daj pre mande kerlas vika. Sar mange ehas dešupandž berš, ta mange keravas make-up, tvařenka the mal'inavas o jakha. Le řhajenge pes oda but pačisaľolas the kame-nas, hoj len te mal'inař. Kanastar man oda bavinel.

Sar tiri but'i dičhuvel?

Miri but'i aňi nane but'i, aľe vare-so, so kerav rado, akana som daj pre matersko. Miri but'i ehin, hoj pes o džuvl'a te řujinen řukar the paľan peske, kada lenge varekana chibinel.

Save produktenca nekbuter keres but'i?

Me dikhav rado kvalitno kosmetika, aľe oda naznameñinel, hoj man nane he tuňo kosmetika, la man ehin tiž but. Sar ke mande avel e džuvl'i, the kamel te řegetinel the nakamel řiř, so hin kuř, ta lake řaj dophenav o produkti, save hine dostupne, the visar.

Sar but tut zaujmines pal e kosmetika, pripravki the proceduri?

Pal o trendi pes vakerel furt. Varesave man bavinel but, varesave hinke řeporo. Furt mange pre aktualne trendi rakhav vareso, so pes mange zdel zaujimavo the del pes te řas-řarel andre but'i. Ehin baro pes andre klientka te řujinel, lařes la te prindžarel the te ačalaľvel.

Kanastar dophenes le džuvl'enge, hoj pes te mal'inel, sar the soha?

Me korkori řaj phenav, hoj lařes ehin andro dešupandž berš. Varesavo loko make-up, řasenska, tvařenka the leskos pro vušta, aľe oda ehin kavka, sar kamen jon. So řaj phenav pal e technika, ta oda vřadzi aver. Varesavi džuvl'i pes mal'inel vasten-ca, varesavi pes mal'inel le pincľiko-ha abo houbiřkaha pro make-up, me korkori kerav savore varianti.

Kaj keres but'i, kaj tut o klientki řaj rakhen?

Akanak mange o klienti řaj viřinen pro řislos 774 049 424, abo řaj pisinen pro e-mailos Kacovadejna@gmail.com, abo pre FB MakeupbyDeni, kaj řaj pisinen, the dovakera-ha pes, hoj te aven ke mande khere, abo me džava ke lende.

Keci love mol tiri but'i?

Mire ceni ehin khatar 700 Kř, vař e proměna 1000 Kř, oslava the aver akci-j 1500 Kř, bijaveskero mal'iřagos.

So tu, keci tut mal'ines, the kanastar pes chudl'al te mal'inel?

Me man chudl'om te mal'inel, sar mange ehas dešuštar berš, aľe oda ehas řa řasenska the leskos pro vušta, paľis rakhľom make-up, tvařenki the chudl'om te mal'inel o jakha. Aľe akana oda jekh, bizo man mal'inav, sar varekaj džav, pačisaľol pes mange, hoj som prikerd'i the řujinav man lařes.

So tut andre ka'l'a but'i sar kosmetička bavinel the soske?

Bavinen man kole farebne kombinaciji the savoro. Paľis koda, so phenen mire klientki, kada tumenge řiko napořinla. The tiž, hoj andre ka'l'a but'i dav savoro, so andre mande ehin! Kada perdal mande ehin koda nekřukareder.

Sar bi pes majinenas o džuvl'a te starinel pal peskro muj, the save pripravki nařti chibinen sakona džuvl'ake?

Bizo ehin lařes te thovel avri o muj. Sako d'ives, tosara he raři, he te pre tumende o make-up naa-

vela. So řaj phenav pal kada, soha peske o muj avri thoven, oda ehin pal kada, savo tumen ehin muj, ři sucho, mastno abo savoreduj, pal kada tumenge muřinen avri te ki-del o pripravki pro muj.

Sar upre ehin o romane džuvl'a le mujenca, sar dičhuven, sar pre lende dikhes?

Me řaj phenav, hoj o romane džuvl'a pre peste but pobisteren, miřľinen peske, hoj te len ehin rom the řhave, hoj imar lenge o dživipen skonřin-d'as, the phenen peske, perdal kaste bi man majinavas te prikerel. Varekana man ehin tiž kajsi dzeka, aľe řa varekana. Vařoda kamav te phenel le romane džuvl'enge: Starinen tumen pal tumende, upravinen tumen, namuřinen tumen te mal'inel, starćinel řa řukares te uchanel o bala, the te starinel tumen pal tumaro muj, kada ehin nekbareder.

Bizo na savore, aľe varesave hi.

Save chibi keren o džuvl'a, sar pes starinen pal peskro muj?

Nekbuter chiba, savi keren, ehin kada, hoj sar džan te sovel, ta pes nathoven avri, o pori pes andre phanden, the o muj phuruvel, vařoda hoj nadichinel. Paľis bizo kada, hoj len ehin nalaři kosmetika, vařoda hoj naprindžaren peskro muj.

Sar dikhes tiro tajsaskero, kereha vareso?

Bizo hi, ehin kodoj varesavo jekhetaiřiben, aľe pal kada mek nakamav te vakerel, ta mange oda mukhav perdal mande, hoj tumen te avel radořa. Šaj pre mande dikhen pro FB MakeupbyDeni, the kodoj tumen dodžanena, so kerav nevo. Andro tajsaskero bi mange kamavas avri te kerel miro suno, ehin oda, hoj bi kamavas miro salonkos, kaj bi phirenas o džuvl'a, the řujinenas bi pes odoj řukares. Paľikerav vař o vakeriben, Tumari Deni. O vakeriben keravas po perřo, ta řaj odpheňom lařes.

rozhovor vedla Veronika Kačová
foro: archiv Denisy Kačové

Leperav pre Milena

Načirla sas d'ives la manuřňa, nekbareder romistka the amal amari – romano niposkeri, la Milena Hübschmannová.

Hin olestar buter sar 30 berř, kana la Milena prindžard'om. Joj sas, ko andre mande uřtađas o kamiben kijo romaňi řhib. Akor lake bičhad'om ľil, paľikeravas lake vař řukar lava, so irinelas pal amende, pal e paľiv kijo Roma. Nařokaj mange irind'as pale, kajča roman-es. Dikhavas sar dilino, mek řoha nadikhľom romaňi řhib pro papiris, andre řkola amen nasikhavenas roman-es. Sas loko te ačalaľol ole lavenge, save avenas jilestar.

Pale revolucija berřeste 1989 imar amen dikhasas, irinahas roman-es, kerahas jekhetanes romane řurnala – Romano kurko, Lačo lav, Genda-los the aver. Mindig amenge phenelas: „Vakeren roman-es, řhinen roman-es, romaňi řhib hin nekguleder pre luma, hin tumenge andro jilo.“

E Milena sas the ela andro miro jilo. Leperav, sar phirahas kijo Roma andro gava pre Slovařiko. Mindig dikhelas pro da, te na avahas ko Roma řuřes, cinelas le řhavorenge gul'ipena, le romňijenge kavica, so jekh aver.

Jekhetane laha avelas andro kher o khamoro, delas len bari paľiv the kamiben. The o Roma la rado dikhenas. Phenelas: „Naaviľom ke tumen-de tumen te sikhavel, aviľom tumendar te sikhľol. Tumen hin barvaľi kul-tura the řhib.“

Kamelas le romane nipen, sas, choc nasas romaňi, jekh amendar.

Milen, paľikeras tuke vař savoro.

Ačh Devleha.

Janko Horváth

O bařaviben andre romaňi fajta

Le bařaviben hin andro romane famel'iji but berř peskro baro than. O bařaviben hin te řund'ol pařo vřel'ijaka romane oslavi he aver akci-j. Le bařavibnaha peske o Roma ľikeren he preden le neve generacijenge peskre tradiciji, ľikeren peskri řhib, o bařaviben le Romen tiž he džid'arel. O bařaviben ľikerel le Romen andro jekhetaiřiben, pař o bařaviben pes o manuša he o lavutara prindžaren, o bařaviben anel la famel'ijake lačo hiros, he tiž feder than andre spoločnost'a mařkar o džene. O bařaviben andre fajta del le cikne řhavoren řancija, kaj le bařavibnaha te dživen, te baron upre, o bařaviben lenge sikhavel o drom, he ľidžal len ki o sikhaviben. Phiren pro probi andro bandi, kaj bařaven o džene andal lengri fajta, he odoj prindžaren he sikhľon o baro lavutariřagos. Paľis o řhavore bařaven anglo manuša pro bijava he pro boňi. O daja o dada sikhaven peskre řhavoren, kaj pes paľivaľes te ľikeren kija lengro sersamos, kijo bařaviben, he ki o džene. Andre Bagarovsko fajta barol upre nevo Mozart – o terno zongoristas o Radek Bagár. Leskro dad o Radkus Bagár, profesionalno lavutaris he džezovo zongoristas, ľidžal peskre řhas ki o koncertno klasicko bařaviben. Imar ciknovarbatar, řhavorestar, les diňas andre bařavibnaskri řkola te řtudinel pre zongora. E famel'ija rad'isaľol he thovel baripen andre peskro řhavo, e bernakri verejnost'a tiž radisaľol, kaj o Radkus reprezentinel o Brnos he pro vřel'ijaka koncerti andre řechiko he andre cudzina. O Radkus reprezentinel e ZUř Berna-te pro vřel'ijaka koncerti, so keren o řkoli, o foros he pro festivalis Bernakero zongoriko terňipen (Brněnské klavírní mláďi), he pro zongorike seminara, so kerel bernakeri konzervatorija, he tiž andre Rakousko andro foros Graz andre Florentiner.

Le Romenge sogalinelas o bařaviben tiž avka, hoj len delas maro. Aľe sar phandle andre pal e revolucija o lavutarike agenturi, o bari, o pod-ňika, o kavehauzi, ta o profesionalna lavutara ačhile bije but'i. Nahas len imar kaj te bařavel, nahas len but'i, nahas love u te dživel kampolas. Odoj kaj bešenas, ta o bařaviben len imar nadelas ki o dživipen řisavi perspektiva. But lavutara chudle te phireľ pal e revolucija andro cudza řtati. Odoj bařavenas andro bare hotel'a, kavehauzi, andro bari, odoj zarođen-as love, kaj te avel le famel'ijen khere sostar te dživel. Na savoren has kaja bacht, varesave lavutara bařavenas avri pro drom pro foros, he pro tretuharis. O romane lavutara peske tiž rakhľe řancija te bařavel he le Romenge. Sikhľile te bařavel oda, so o Roma rado řunen, so kamen u bařaven le Romenge o bijava, boňi, zabavi, festivali he vřel'ijaka aver romane akci-j. O romano tradično he moderno bařaviben kamen adaďi-ves imar he o gore. He vař oda adaďi-ves bařaven o Roma pro řechike festivala he pre vřel'ijaka kulturna řechika akci-j. Adaďi-ves imar bařaven o Roma he andro vřel'ijaka cirkvi. Andro romano bařaviben hin bari zor, hino řtonc te thovel andro jekhetaiřiben savore lumakre narodi, lengre kulturi, the vař oda, hoj o romano bařaviben barolas upre ole kul-turendar, andre save phuva o Roma ačhenas he khatar džanas. Vař oda hin andro romano bařaviben vřel'ijaka strukturi, řtili, techniki he parsumi. O Roma peskre bařavibnaha peske ačalaľon savore etnikenca pre luma.

Pař amende pař o Roma kerel lavutaristar lavutaris he leskro sersamos. Le profesionalne lavutaren hin sersami, so hin len nekfeder znařki, he so len kerde nekbareder majstri. Lengre sersami hin kerde kvalitne kařes-tar, hin upre kerd'i kvalitno but'i, vřel'ijaka ornamenti, intarziji, thode avri perľet'aha. Ale sersamen hin moneki kvalitno hangos. Le laře romane lavutaren hin řpecificko řtilos he kulturno doprořodno bařaviben. řpecificko hin lengro prednesis, varijaciji, improvizaciji, lengri muzikalita, goďi, technika, he lengre reakciji, he savoro oda, so kerel lačo bařaviben. O teoreticko he prakticko džaniben chuden o Roma oleha, hoj řtudin-en pro bare udžande řkol'i, aľe he oleha, hoj korkore pes sikhaven te bařavel. Peskro talentos bararen tiž oleha, hoj řunen o bařaviben, treňinen, bařaven. Ki o sikhaviben lenge sogalinen he o phure lavutara andal len-gri fajta, he aver bare romane he la lumaha udžande džene.

Gejza Horváth

červenec – září 2019

Volné vstupy do výstav

5. 7. Den slovanských věrozvěstů Cyrila a Metoděje
2. 8. Evropský den připomínky holokaustu Romů

Všechny programy se konají v Muzeu romské kultury, není-li uvedeno jinak. Změna programu vyhrazena. Z uvedených akcí bude pořízen fotografický a audiovizuální záznam. Materiál může být zveřejněn.

Otevírací doba
Úterý–Pátek 10–18h
Neděle 10–18h

Muzeum romské kultury, s. p. o.
Bratislavská 67, 602 00 Brno
+420 775 407 065
media@rommuz.cz

facebook.com/muzeum.romske.kultury
instagram.com/muzeumromskeskultury
twitter.com/muzeumromskeku1
linkedin.com/company/muzeum-romske-kultury

rommuz.cz

muzeum

romské

kultury

Foto: Cimbalista Jan Gašpar Hriško, 70. léta 20. stol. Foto: Autor neznámý, ze sbírky Muzea romské kultury

stálá expozice

Příběh Romů

Dějiny Romů od starověké Indie až po události II. světové války a současnost. Možnost komentovaných prohlídek v ceně vstupného po předchozí domluvě na e-mailu: lektor@rommuz.cz nebo tel.: +420 545 214 419.

přechodné výstavy

8. 5. 2019 – 3. 5. 2020

Lavutara. Cestami romských muzikantů a jejich písní

Od šlechtických dvorů, venkovských muzik, městských kaváren až po prestižní světová pódia jsou Romové světu známí jako hudebníci, neboli lavutara. Hudba Romů je akademická i neškolená, oficiální i spontánní, zpívaná i instrumentální, domácí i virtuózní. Přes fascinující rozmanitost jejích podob, žánrů a druhů pro ni ale zůstává již po staletí charakteristické, jak nezastupitelné a neodlučitelné provází běžný i sváteční život Romů. Skrze hudbu Romové poznávají svět a svět skrze hudbu poznává Romů.

Výstavní projekt Lavutara vznikl ve spolupráci s desítkami hudebníků, organizátorů hudebního života, výrobců a opravářů hudebních nástrojů a dalších pamětníků. Představuje hudbu Romů jako živou kulturu z perspektivy jejich aktérů na základě výzkumu sledujícího několik významných hudebních rodin v Brně v období od poválečných let do současnosti, ve kterých se předává hudební řemeslo z generace na generaci. **Kurátoři:** Matyáš Dlab, Anna Babjárová, Gejza Horváth, Zbyněk Andrš

Doprovodný program k výstavě:

- Hudební léto v Muzeu romské kultury**
25. 7. 17h Komentovaná prohlídka výstavy
19h Večer autorské tvorby, během kterého zazní legendární brněnské písně. Na jednom pódiu vystoupí **Zdeněk Lázek & V.I.P. Band** a písničkář **Gejza Horváth**.
19. 9. 16–18h **Dust in the Groove** – hudební workshop pro děti k výstavě Lavutara: dětský workshop improvizace, zvukových možností a hudebního tvoření s Radimem Hanouskem a jeho hosty (nástroje s sebou!)
18h Kurátorská prohlídka s Gejzou Horváthem

veřejné akce

20. 8. 2019 11h

Pietní akt v Hodoníně u Kunštátu

Během pietního aktu budou vystaveny oceněné studentské práce vítězů Soutěže Emilie Machákové a Karla Holomka s tématem připomínky romského holokaustu pro studenty a absolventy AVU a HAMU. Zazní i oceněná skladba op. 42 „1396“ pro altový saxofon, malý buben a činel věnovaná Památníku Hodonín u Kunštátu a památce obětí romského holokaustu, která vznikla díky soutěži na Katedře skladby na HAMU.

25. 9. 2019 17–20h

Lety

Den otevřených dveří v prostorách bývalého vepřína, poslední příležitost vidět areál před demolicí, seznámení s průběhem prací na úpravě pietního místa, prezentování výsledků archeologického průzkumu.

Ceník inzerce

celá strana 5 000 Kč (rozměr 26×40)

1/2 strany 3 500 Kč (rozměr 26×20 nebo 40×13)

1/4 strany 1 500 Kč (rozměr 13×20)

menší formát – 7 Kč/cm²

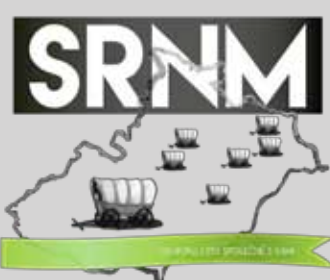
Sleva při opakované inzerci na druhé a další vydání 25%

žádosti o inzerci na: holomkova@srnm.cz

Vydávání Romano hangos

podporuje Ministerstvo kultury
České republiky

Vážení čtenáři, pokud jste dostali tyto noviny do schránky, pravděpodobně zpracováváme vaše osobní údaje (jméno, adresa) za účelem doručování těchto novin. Pokud nesouhlasíte s tímto zpracováním, napište nám na srnm@srnm.cz a my vás z databáze vyřadíme.

Adresa redakce
Romano hangos
a Společenství
Romů
na Moravě

Bratislavská 65a,
Brno 602 00
tel.: 545 246 673
www.srnm.cz

číslo účtu:
230 0066 1977/2010

HUDEBNÍ LÉTO
V MUZEU ROMSKÉ KULTURY

27. 6. 2019

17:00 – Komentovaná prohlídka výstavy Lavutara. Cestami romských muzikantů a jejich písní
19:00 – OPEN STAGE – otevřené pódium pro začínající i zkušené muzikanty. Chcete vystoupit v Muzeu romské kultury se svou skupinou či sólově? Kontaktujte nás na našich sítlích nebo na některém z koncertů Hudebního léta.

25. 7. 2019

17:00 – Komentovaná prohlídka výstavy Lavutara. Cestami romských muzikantů a jejich písní
19:00 – Večer autorské tvorby, během kterého zazní legendární brněnské písně. Na jednom pódiu vystoupí Zdeněk Lázek & VIP Band a písničkář Gejza Horváth.

Projekt vznikl za finanční podpory statutárního města Brna

Muzeum romské kultury
Bratislavská 67, 602 00 Brno
+420 775 407 065
media@rommuz.cz
www.rommuz.cz
f@muzeumromske.kultury

MINISTERSTVO KULTURY • | • | • | • | A2

Romano hangos / Romský hlas. Vychází s podporou Ministerstva kultury České republiky. Vydává Společenství Romů na Moravě. Registrováno Ministerstvem kultury ČR pod č. E 8154.

Redakce: Sabir Agalarov (šéfredaktor) romanohangos@gmail.com; Alica Heráková, Jan Horváth-Döme, Tomáš Ščuka. Sazba: Radim Šašinka. Elektronická verze: www.srnm.cz. Redakční rada: Roman Čonka, Prešov;

Alica Heráková, Brno; Drahomír Radek Horváth, Děčín; Ivona Parčiová, Brno; Barbora Antonová, Brno; Margita Racová, Brno. Adresa redakce: Bratislavská 65a, 602 00 Brno, tel.: 545 246 673, e-mail: rhangos@volny.cz.

IČO vydavatele: 44015178. Bankovní spojení: Fio banka, číslo účtu: 2300661977/2010. Tiskne: Samab press group, a.s, Cyrilská, Brno. Rozšiřuje: Kongrestakt Brno.